

Ószövetség

1. Az ÓSZÖVETSÉG története. - SZÁNTÓ Piroska grafikái

2. Ábrahám és a látogatók. /Ter. 18, 1-15/.

Mamre kánaáni pásztorkirály tölgyes birtokán vendégként tartózkodott Ábrahám, s itt jelenik meg neki három idősebb férfi személyében az Ur és angyalai. A képen nem is Ábrahám sátrát, hanem hatalmas tölgyet, terobintust látunk. A fatörzsből készült asztalon ott van már az étel: a kenyér /lepény/ a hus, és a gyümölcs /szőlő/, és a korsóban az ital. Az egyik oldalon Ábrahám áll; előrehajló alázatos mozdulattal hívja és kínálja vendégeit. A másik oldalon a "három férfi". Ugy tűnik, mindhárom angyalszárnyakkal rendelkezik, hisz mindhárman égi jelenségek. A bibliai leírásban azonban csak egyik, azaz "az Ur" beszélget Ábrammal. Éppen Sáráról van szó, akinek az Ur kora ellenére is termékenységét ígér. Ezt ő hitetlenkedve fogadja a háttérben, ezért mosolyog.

3. Szodoma és Gomorra pusztulása. /Ter. 19, 15-20/.

A képen nagyon hangsúlyozott szerepe van a tűznek: szinte az egész képet betölti piros lángjaival, füstgomolyagokkal és a sárgán hulló kénkövel. Benne ott látjuk a fehér nagy kezét, ami az Isten ítéletét akarja jelenteni a romlott városok felett. Az alul eléggé jelentéktelenül elterülő város az érzékiség bűneibe süllyedve tulajdonképpen önmagában hordozta ezeket a lángokat, amelyek pusztulását okozták. Fölül a tűzön kívül látjuk Lót és két lányát, akik megmenekültek, továbbá egy oszlopot, amelyben a sóbálvánnyá vált asszonyt, Lót feleségét fedezhetjük fel. Mögöttük egy sátrát látunk, ami jelképezi az Ur védelmét. Lót kérésére ugyanis a közelben fekvő "kis városba" Coarba engedte, amit kedvéért az Ur megmentett a pusztulástól.

4. "Ábrahám áldozata" /Ter 22, 9-14/.

Ábrahám fájdalmas tekintettel szinte visszaborzad a kívánt áldozat bemutatásától. Jobb kezével fia haját, bal kezével a tört szoritja. A gyermek megkötözve térdel az áldozati oltáron. Talán nyolc éves lehet. A kép felső részén piroslik arany sugarakban a nap, Emlékeztet a pogány Moloch istenre, akinek a Ben-Hinnom völgyében fiakat és lányokat áldoztak" /vö.2 Kir 23, 10-12/.

Nem csoda, ha a képen uralkodó helyet foglal el a hatalmas angyal, fején glóriával, a nap isten és az áldozathoz készülő Ábrahám között. Ő Jahvenak, a könyörülő Istennek követe. Ezért fogja meg kezével Ábrahám vállát, és akadályozza meg Izsák feláldozását. A baloldali bokorban fennakadt kos látszólag nagyon mellékes szerepet tölt be, de mégis emlékeztet az embert helyettesítő áldozatra, az Isten Bárányára.

5. "Ézsau és Jákob" /Ter 27, 1-30/

Izsák, a már vak öreg pátriárka kérésére Ézsau, az idősebb fiú, bizakodó tekintettel indul vadászni, hiszen ma a sikeres vadászat meghozza számára az elsőszülöttségi áldást. Az elejtett vadat máris láthatóan szőrös kezében tartja, míg másik keze a nyilat szorítja. Fáradozása mégsem lesz eredményes, mert közben Jákob, az öccse, anyja Rebeka tanácsára elkészíti két kecskegidából a kívánt ételt anyja segítségével, és azt Ézsau ruhájába öltözködve, kezeire pedig a kecskebőrt borítva odaviszi atyjának. Fölrevozegeti a vak embert azt állítva, hogy ő Ézsau. /Felettük a pálma az életet jelenti; Jákob fejdísz a kiválasztottságot/.

6. "Jákob álma" /Ter 28, 10-14/.

Jákob menekül Ézsau haragja elől. A pusztában, ahol elérte az est, lefeküdt aludni. Feje alá egy követ tett támasznak. Ez a kép Jákob álmát ábrázolja. Égig érő létrán Isten angyalai járnak le és fel. Amint látjuk, a létrának alig van szerepe, hiszen az angyaloknak nincs rá szükségük. A látomás az Ur ígését közvetíti Jákobnak: A földet, amelyen pihensz, neked és utódaidnak adom... Utódaid által nyer áldást a föld minden népe. - Az alvó Jákobot gondosan betakaróva látjuk. Ne felejtjük, hogy a palesztinai éjszaka sokszor közel van a nulla fokhoz.

7. "Józsefet eladják testvérei" /Ter 37, 12-30/

Jákob fiai apjuk juhait legeltették Szichemben. Az atya elküldi Józsefet, a tizenegyedik fiút, hogy hozzon hírt bátyjairól, és a nyájról. József Dotainban megtalálta őket.

A testvérek először irigységből meg akarják ölni, ezért beledobják egy száraz kutba. Ruben, a legidősebb azzal a szándékkal távozik, hogy majd visszajön és kiszabadítja öccsét. Közben azonban kereskedők jönnek arra. A képen ruhájukról ismerjük fel őket. Tevéik meg voltak rakva gumival, balzsammal és olajos gyantával. Egyiptomba

vitték. Ott látunk közöttük egy fiatal rabszolgát is. Juda, testvérei élén, most Józsefet mutatja be a kereskedőknek. Azok éppen taksálják, és husz ezüst pénzt adnak érte. Ha megszámoljuk, látjuk, hogy a testvérek József nélkül kilencen vannak. Hiányzik Ruben a legidősebb, és Benjamin a még egészen kicsiny legfiatalabb. Józsefet megfosztják az irigyelt diszes köntöstől, - mint majd egykor Jézust is.

8. "József az egyiptomi börtönben" /Ter 40, 1-23/.

Józsefet Putifár feleségének gonoszsága börtönbe juttatja Egyiptomban, de tulajdonképpen itt kezdődik meg az ő emelkedése. A képen csak a két börtöntárs, a főpohárnok mester, és a fősütő mester, és a fősütő mester álmának teljesedését látjuk, úgy, ahogy József megfejtette álmukat. A főpohárnok a három fürt szőlőt látta álmában, amelyekből bort sajtolt és azt a fáraó asztalára vitte. Térdre ereszkedve szolgálja ki urát. Ugy tűnik, mintha szárnyai lennének, ami bizonyosan azt jelzi, hogy ura újra kegyébe fogadta. A fősütő mester, álmának megfelelően viszi a három véka süteményt. A legfelső kosárban mindenféle étel volt, amit a pék a fáraónak készített. De rácsaptak a madarak, és mindent megettek. A fősütő mester sorsa beteljesedett József álomfejtése szerint, három nap múlva felakasztották, és a madarak otték le holttestét.

9. "József megfejti a fáraó álmát" /Ter 41, 1-36/.

A képen Józsefet látjuk a trónon ülő fáraó előtt. A Biblia szerint a börtönből előkerült József megnyiratkozott és ruhát váltott. Ezt jelzi a vállán látható fehér stóla. Fejük felett szellemes megoldásban látjuk a fáraó álmát a hét kövér és sovány kalászról, és a hét tehénről. Csak egyet látunk belőlük teljesen, de elmosódott vonásokkal, - amint álomban ez történni szokott, - ott van a többi is. Legfelül az oszlopfők között a fáraó cimerét láthatjuk. A toli kalász sárga színben ragyog; a tehének alatt a Nilus vize kéklük. A cimer azért szerepel, mert József ezzel, mint pecséttel gyakorolja majd főkormányzói tisztét. A szarv a hatalom jele.

10. "József fogadja apját Egyiptomban" /Ter 46, 28-34/.

A képen főalak az öreg Jákob pátriárka dus szakállával, és diszes köntösével. Mögötte a testvérek sorakoznak, de csak fejüket látjuk. Fent ugyan látható József kormányzó hintója, hatalmának bizonyítéka, maga József azonban leszállt róla, és atyja előtt térdel, szín-

te egy kisgyermek benyomását teszi, csak fejdíszre árulja el rangját. Ezzel jut kifejezésre, hogy a gyermek, bármily magasra emelkedjék rangban, apja előtt gyermek marad.

11. "Mózes születése" /Kiv 1, 8-2, 9/

A kép felső részében a zsidók kemény sorsát ábrázolja, akik a hatalmas építkezéseknél nehéz köveket hordanak; a nap istennek templomot a nap-fia fáraónak pedig siremlékeket, piramisokat építenek. Sanyaru sorsukat még nehezíti, hogy elsőszülött fiaikat a Nilusba kell ölniök. A zsidó szülők próbálják menteni gyermekeiket. Így találja meg a fáraó leánya egyik zsidó anya gyermekét a Nilus sása közé rejtve. A képen két udvarhölgye kíséretében éppen kiemeli a kosorkába helyezett kis héber fiút, és elhatározza, hogy felneveli. Mózesnek nevezi el. A kisfiu nővére felajánlja, hogy nevelőanyát küld a gyermek mellé, aki tulajdonképpen maga az édesanyja lesz. A fáraó leányát egy kis homlokából kinövő szarv, a hatalom jelvénye különbözteti meg udvarhölgyeitől.

12. "Az égő csipkebokor" /Kiv 3, 1-15/.

Alángok csaknem az egész képet lefoglalják. Nyilván, hogy a hangsúly az Ur megjelenésére esik. A bokor üdezőlően virul, rajta diszlenek a vadrózsák.

A kép alján Mózes alakját látjuk, de csak vállon felül, kezeit összefonva tartja válla előtt. Arca már azt az odaadást tükrözi, amivel elfogadja és megérti küldetését.

13. "Átkelés a Sás-tengeren" /Kiv 14, 1-22/

Mózes felemelt botjával az Ur parancsára szétnyitja a tenger vizét. A zsidók hatalmas seregét látjuk átvonulni a megnyitott uton. Mennek, hogy a pusztában nyugodtan mutathassanak be áldozatot Jahvénak. Alul: a háromszögben fent a nap istent látjuk, alatta jobbra az Apis bikát. Ennek a szent állatnak kultuszát éppen az a II.Ramses fáraó támogatta, aki "már semmit sem tudott Józsefről" a jótéteményeiről, és sanyargatta a népeket. /Ex I.8/ A kivonulás éjszakájának eseményét látjuk, amikor az Ur angyala minden családban megölte az elsőszülött fiugyermeket. Ők hiába kiáltották a nap-istenhez, és Apishoz, nem tudtak segíteni. Jahva viszont csodával megmenti népét.

14. A fáraó serege a tengerbe vész. /Kiv 14, 23-31/.

A fáraó serege követi Izrael népet a tenger hullámai között nyitott úton. Lovasaikkal és harci kocsikkal is megkísérlik az átkelést. Az Ur azonban összetöri szekereik kerekét, majd pedig Mózes botjának újabb suhintására összezáródtak a hullámok, és elborították, elpusztították a fáraó egész hadseregét.

15. "A törvény táblái" /Kiv 34, 1-5/.

A tizparancsolat két kőtábláját látjuk a képen, amelyek fölött az Ur dicsősége ragyog, oldalról és alul pedig szinte lángkeret veszi körül. Alulról nagy erőfeszítéssel egy emberi alak - talán Mózes, - és benne talán az egész emberiség kapaszkodik a kőtáblák felé. Jelenti ez a zsidókat is, akiknek életét a törvény bátyázta körül, és védelmezte csodálatosan a népek tengerében; de jelenti a mindenkori emberiséget is, hiszen az egész földi élet alapja csak a tizparancsolat lehet.

16. "Harc Amalekkel" /Kiv 17, 8-16/.

A zsidók még a pusztai vándorlás elején szembe találták magukat az amalekitákkal. Józsué Mózes parancsára kivonult ellenük. Mózes Hurral és Aronnal fölment a hegyre és ott imádkozott kitárt karokkal, míg lent a harc folyt. Amikor Mózes karja kezdett hanyatlani, a harci szerencse is kezdte a zsidókat elhagyni. Ekkor Aron és Hur felemelték Mózes kezét, és az Ur a zsidóknak adta a győzelmet. Lát-szik a képen, hogy a csatajelenet mellékes; az imádkozó Mózesen keresztül az Ur bizonyítani akarja, hogy népével van.

17. "Jerikó meghódítása" /Józsué 6, 1-27/.

A kép különösen hangsúlyozza Jerikó város erejét: mintha csupa fal-erődítmény volna az egész város. Ezek az erős falak mégis ingadoznak, és a védő katonák egyensúlyukat veszítve esnek le róluk. Pedig semmiféle fegyvert nem fordítottak a falak ellen, csupán az Ur erejét. A papok fehér ruhába öltözve kerülnek meg a falakat hat nap egyszer, majd a hetedik napon hétszer, és utoljára fujják meg a harsonákat. Ekkor omlanak le a falak. A bentlakóknak, el kell pusztulniuk, mert mindnyájan átok alá esnek Rácháb kivételével. Józsué végül felgyújtatja a várost.

22. A templom felszentelése. /1 Kir 8, 1-5/.

Miután Salamon felépítette a templomot "a papok az Ur szövetségének lédáját helyére vitték a Szentek Szentjébe". A frigyláda szinte égi fényességben ragyog: "az Ur dicsősége" trónol rajta. A két kerub is szinte elvész ebben a fényességben. Ábrázolásuk ezért sem követi a hagyományos formát. /Szárnyaik nem nyulnak előre itt/. Fehérbe öltözött papok tartják vállukon, körülötte fujják a harsonákat, a nép pedig lelkesülve veszi körül. Ezt látjuk a felnyújtott kezekből.

23. Izaiás látomása a messiási országról. /Iz 2, 4; 11, 6-9/.

A próféta látomásában a messiási ország, a béke színeiben jelenik meg. A szüz fogant, és fiút szül. Az oroszlán együtt legelész a bárányal, a kisgyermek a vipera lyukánál nyugodtan játszadozik. Lent a fegyverek süllyesztőbe kerülnek, hiszen "nemzet nemzet ellen kardot nem emel". Itt is találkozunk a kép tetején a Nappal, ami azonban teljességében ragyog, és ragyogásába foglalja az asszonyt és gyermekét. Ez már utalás a napba öltözött asszonyra. /Jel 12, 1/.

24. Jeremiás látomása. /Jer. 10, 17-22/.

Jeremiás előre látja, hogy az Ur "mossa elveti annak az országnak - Judának - lakóit. Felkiált: Jaj nekem, gyógyithatatlan a sebem: FigyeljeteK, új hír érkezett! Nagy zugás kél észak földje felől, hogy pusztasággá tegye Juda városait". Ez be is következett, amikor Nebukadnezár Babilon királya elfoglalta zsidóországot /586-ban/. A képen Jeremiás reménytelennek látja népe jövőjét, akár csak a kiszáradt fáót, amely csak arra való, hogy keselyük tanyája legyen.

25. "Az Ur dicsőségének látomása". /Ezekielnél. Ez 1, 10/.

Ez a kép a látomást Újszövetségi vonatkozásaival állítja elénk. A látomásban szereplő négy élőlényben a négy evangélista előképét látjuk: Máté előképe az ifju, Márkó az oroszlán, Lukácsé az áldozati bika, Jánosé a sas. Mindegyik evangéliumának kezdetén találunk némi utalást ezekre az előképekre.

26. Dániel az oroszlánveremben. /Dán 6, 11-25/.

A sötét emberi sors mélységébe dobott próféta sötét arca mered ránk a két oroszlánfej fölött, testét azonban az őt védő angyal szárnyai fedik be. Ettől olyan nyugodtak a fenevadak. Isten nem hagyja el prófétáját. Ezt látja megdöbbenve a verem tetején betekintő Dárius király is.

27. "Babilonnak folyói mellett" /Zsolt 137, 1-4/.

Szomorú képet látunk a zsidók fogságáról. A folyó-menti fűzesekben találnak nómi menedéket, ott temetik el titokban halottjaikat, amint a képen látjuk. A rabtartók kényszerítik őket, hogy énekeljenek, hárfázzanak. Nekik azonban ehhez nincs lelkierőjük idegen földeken. Imádcágra kitért karjukkal jajgatva kiáltanak az Urhoz segítségért. "Ne felejtse el Uram, Jeruzsálem napját!"

28. Eszter Achaszvóros király elé járul. /Eszter 5, 1-6, 13/.

A zsidókat gyűlölő Amán, Achaszvóros király főembere szabad kezet eszközöl ki magának a zsidók kiirtására. A képen ott látjuk sötét alakját a király előtt. Fölül látható, hogy máris folyik a zsidók irtása. A zsidó Mardokeus tanácsára Eszter királynő szépségével és könyörgésével a király kegyét a zsidók felé fordítja. A király felakasztatja Amánt, Mardokeust viszont, akinak képét az alsó sarokban látjuk, imára emelt kezekkel, felmagasztalja.

29. Hazatérés a fogságból. /Ezd 1, 1-11 sk/

Cirus perzsa király véget vet a zsidók babiloni fogságának. /538. Kr.e/. Megengedi a zsidóknak, hogy minden vagyonukat összeszedjék, sőt a tőlük elrabolt templomi kincseket is visszaadja nekik. Így örömmel indulnak dalolva, táncolva napnyugat felé. A képen nagy messzeségben Jeruzsálem falai fehérlelenek.

30. Ezdrás felolvassa a Törvényt. /Neh 8, 2/.

A fogságból hazatérő zsidók újjáépítették a templomot és nagy ünnep közepette szentelték fel. A nép bűnbánatot tartott, és ígéretet tett a törvény megtartására, amit Ezdrás pap olvasott fel nekik. "Az egész nép kitért kózzal felelte: Amen, majd földre borulva áldották az Urat." - A képen egy tekercset a képen Ezdrás pap tartja; de képviseli ez a férfialak magát a zsidó népet is, amely az Ur erejéből új életre sarjad, amint a zöld ág is mutatja a képen.

31. Jób, a szenvedő ember. /Jób könyve/.

A kép egy nagyon szenvedő ember arcát mutatja. Felette mintha vihar szakadna rá, és villámok cikáznának. Ezzel jut kifejezésre az, hogy Jób szenvedéseit maga az Ur bocsájtja rá. Jób szemében mégis mintha a megbékélés és remény kifejezését látnánk, amit ki is mond: "Még ha megöl is, reménykedem benne." /Jób 13, 15/.

32. Judit Holofernes lakomáján. /Jud 12, 1-13, 11/.

Nebukadnezár asszir király fővezérét Holofernest küldi zsidóország meghódítására. Betilua városát is körülvette az ellenség. Azt gondolták, hogy a víztől elzárt várost megadásra kényszerítik. Ennek reményében tétlenül vártak és mulatoztak. A szép zsidó özvegy, Judit imádságra és böjtölésre szólította fel a zsidókat, és maga is így készült fel terve végrehajtására. Diszesen felöltözve szolgálójával Holofernes táborába ment, aki az esti lakomán lerészegedett, és elaludt. Judit levágta fejét, és azt szolgálójával kosárban kihozatta titokban a táborból. Ugy tett, mintha imádkozni vonulna el. A képen a diadalmas asszonyt látjuk, amint kilép a függöny mögül, kezében a kard, kosarában a levágott fej.

33. Zsuzsanna története. /Dán 13, 1-64/.

A szép Zsuzsanna-történetből a képen azt a jelenetet látjuk, amikor a törvényszegők a fátylat leemelik Zsuzsanna arcáról, "hogy legalább szépségével jóllakhassanak". Mintha egyiknek tör lenne a kezében, ami valójában a kiszolgáltatott lelkiállapotot jelképezi. "Zsuzsanna felsóhajtott: "Szorongatás vesz körül mindenfelől. Ha ugyanis megteszem, /ti. a bűnt/ meg kell halnom; ha meg ellenkezem, nem kerülhetem el kezeteket. Mégis jobb nekem ártatlanul a kezetekbe esnem, mint az Ur ellen vétkezni." A kétségbeesett lelkiállapotot és az ártatlanok elítélését jelzik a kép bal oldalán felhalmozott emberi csontok is. Tudjuk, hogy Dániel próféta végül megmenti Zsuzsanna életét.